

BRANSJESTANDARD OG VEILEDER FOR HÅNDTERING AV HAT, TRUSLER OG ANGREP PÅ DEN KUNSTNERISKE FRIHETEN

Vedtatt av NTOs styre 09.02.2023

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) har utarbeidet en felles bransjestandard for medlemsvirksomhetenes håndtering av hatefulle ytringer og trusler mot ansatte i egen virksomhet og medvirkende i kunstprosjekter knyttet til virksomheten, samt en veileder for gjensidig støtte musikk- og scenekunstinstitusjonene imellom ved utilbørlige angrep på den kunstneriske friheten.

Bransjestandarden og veilederen kan sees i sammenheng med NTOs generelle beredskapsarbeid for å sikre den kunstneriske friheten. Mens det allerede foreligger mål og retningslinjer for [NTOs beredskapsarbeid](#) som inngår i fundamentet for foreningens interessepolitiske arbeid, er denne bransjestandarden og veilederen utarbeidet til de enkelte medlemmenes bruk.

Dokumentet er ment å gi NTO-medlemmene et felles verdigrunnlag og rammeverk for den enkelte virksomhetens tilpasning eller utarbeidelse av egne, mer skreddersydde retningslinjer eller beredskapsplaner.

Et eksempel på slike skreddersydde og mer detaljerte retningslinjer på virksomhetsnivå er [Unge Viken Teaters beredskapsplan mot hets og trakassering i det offentlige ordskiftet](#). Denne beredskapsplanen har også vært et viktig grunnlagsdokument i arbeidet med å utforme NTOs bransjestandard.

Bransjestandarden og veilederen er utarbeidet av en arbeidsgruppe bestående av kunstneriske og administrative ledere ved et utvalg av NTOs scenekunstvirksomheter, med NTO som sekretariat, og er vedtatt av NTOs styre.

Følgende virksomheter har deltatt i arbeidsgruppen: Rosendal Teater, Black Box teater, BIT Teatergarasjen, Dansens Hus, DansiT, Unge Viken Teater, Trøndelag Teater, Nationaltheatret og Skuespiller- og danseralliansen. Teatersjef ved Rosendal Teater, Alexander Roberts, har vært leder for arbeidsgruppen.

MÅL

- Styrke bevisstheten om hat, trusler og utilbørlige angrep på den kunstneriske friheten.
- Tydeliggjøre musikk- og scenekunstinstitusjonenes ansvar for å støtte ansatte i virksomhetene samt kunstnere og andre medvirkende i kunstprosjekter som rammes av hat og trusler.
- Sikre at terskelen for at institusjonene tar ansvar, reagerer og involverer seg er lav, og at responstiden er kort.
- Sikre kunstnerisk mot og risikovilje, og demme opp mot mulig nedkjølingseffekt, selvsensur og andre skadevirkninger av hat, trusler og utilbørlige angrep på den kunstneriske friheten.
- Beskytte omdømmet til musikken og scenekunsten, institusjonene og kunstnerne fra feilinformasjon, falsk informasjon og forvrengende fortellinger.

BRANSJESTANDARD FOR HÅNDTERING AV HATEFULLE YTRINGER OG TRUSLER

1. Hver NTO-virksomhet anbefales å ha en beredskapsplan for håndtering av hatefulle ytringer og trusler mot ansatte i virksomheten samt kunstnere og andre medvirkende i et kunstnerisk prosjekt som er knyttet til egen virksomhet. Ansatte og andre medvirkende i ethvert kunstnerisk prosjekt knyttet til virksomheten skal gjøres kjent med beredskapsplanen.
2. Virksomheten skal raskt ta direkte kontakt med personer som opplever hatefulle ytringer eller trusler og sikre at vedkommende kjenner seg støttet og ivaretatt.
3. Virksomheten skal vurdere om det er behov for å innhente ekstern kompetanse, f.eks. i form av juridisk rådgivning eller fra helsevesenet ved helsemessige belastninger for de som rammes.
4. Virksomheten skal sette seg inn i saken og sjekke fakta. For at virksomheten skal kunne reagere raskt og handle rett, er det viktig at den som utsettes for eller er vitne til hatefulle ytringer eller trusler bidrar til å [dokumentere hendelsen](#) i den grad det er mulig, f.eks. ved å ta et skjermbilde.
5. Virksomheten skal vurdere om hendelsen er av en slik art at den skal politianmeldes. Grensene mellom lovlige og ulovlige ytringer kan være vanskelig å beskrive generelt og må bli vurdert i hvert enkelt tilfelle. Det er derfor viktig å tipse eller kontakte politiet, jf. [Hatytringer og trusler: Politiets råd](#).
6. Virksomheten skal vurdere om det er tjenlig at ledelsen gir et motsvar i offentligheten og vurdere hvilke kanaler eller arenaer som i så fall skal anvendes, gjerne basert på en kommunikasjonsstrategi som del av en beredskapsplan.
7. Virksomheten skal være årvåken for feilinformasjon, falsk informasjon og forvrengende fortellinger i både redaktørstyrte og sosiale medier, og bør i slike tilfeller være raskt ute med å gi motsvar og korrigere. Dersom et redaktørstyrt medium har brutt [Vær Varsom-plakaten](#) i omtale av et kunstnerisk prosjekt eller medvirkende i et kunstnerisk prosjekt knyttet til virksomheten, bør [Pressens Faglige Utvalg \(PFU\)](#) kontaktes.

VEILEDER FOR GJENSIDIG STØTTE MUSIKK- OG SCENEKUNSTINSTITUSJONEN IMELLOM VED UTILBØRLIGE ANGREP PÅ DEN KUNSTNERISKE FRIHETEN

1. Hver NTO-virksomhet oppfordres til å være årvåken og vise solidaritet og støtte i tilfeller hvor en annen musikk- eller scenekunstinstitusjon utsettes for utilbørlige angrep på den kunstneriske friheten. Virksomhetene bør vurdere å ytre seg prinsipielt også i saker utenfor Norge når den kunstneriske friheten er truet.
2. Virksomhetene skal vise mot og yrkesetikk og unngå unnfalighet.
3. Virksomhetene bør raskt undersøke fakta i saken, og om nødvendig rådføre seg med den institusjonen som er rammet og eventuelt NTO.
4. I tilfeller hvor det ikke er naturlig eller ønskelig med en offentlig uttalelse, bør hver virksomhet vurdere om ledelsen kan vise støtte gjennom å ta direkte kontakt med den institusjonen som er rammet.
5. Virksomhetene bør være seg bevisste at det er betydningsfullt å uttale seg offentlig selv om andre allerede har sagt det den enkelte virksomheten måtte ønske å si. Det bidrar til større synlighet og viser at de samme verdiene og prinsippene deles av flere.
6. Virksomhetene bør være seg bevisste at én felles stemme fra NTO ikke kan erstatte den kraften og flerstemmigheten som de enkelte virksomhetene, hver og én og til sammen, representerer.
7. Virksomheter som utsettes for utilbørlige angrep på den kunstneriske friheten oppfordres til å kontakte NTO og informere om saken, slik at NTO både kan bistå de andre virksomhetene med informasjon og selv handle ut ifra foreningens [mål og interne retningslinjer](#).

NÆRMERE OM BRANSJESTANDARD FOR HÅNDTERING AV HATEFULLE YTRINGER OG TRUSLER

Omfang

Bransjestandarden gjelder NTO-virksomhetenes håndtering av hatefulle ytringer og trusler mot ansatte i egen virksomhet samt kunstnere og andre medvirkende i kunstneriske prosjekter med tilknytning til egen virksomhet. Det kan være personer som er ansatt ved, på oppdragsavtale for, som samarbeider med eller på annet vis er tilknyttet en NTO-virksomhet.

Bransjestandarden er rettet mot hat og trusler som kan knyttes til kunstnerisk virke eller kunstneriske ytringer, og som finner sted på offentlige arenaer, slik som redaktørstyrte og sosiale medier, offentlige arrangementer med publikum til stede, samt i private fysiske møter og i f.eks. tekstmeldinger, e-poster, brev og telefon.

Når det gjelder trakassering på arbeidsplassen, har NTO tidligere utarbeidet en egen [etisk standard](#) for forebygging av trakassering ved musikk- og scenekunstinstitusjonene.

NTO ønsker å være i dialog med relevante arbeidstakerorganisasjoner om deres rolle særlig når det gjelder tilfeller av hat og trusler mot kunstnere og andre medvirkende i kunstprosjekter som ikke er knyttet til arbeid utført i samarbeid med eller for en NTO-virksomhet eller som ikke er ansatt i en NTO-virksomhet.

Begrepsforståelse

Med hat/hatefulle ytringer og trusler menes her et bredt spekter av utilbørlig og uakseptabel verbal eller fysisk atferd.

Hatefulle ytringer

Det er lagt til grunn en bred samfunnsvitenskapelig forståelse av «hatefulle ytringer» som også omfatter ytringer som er lovlige, men som likevel kan ha skadevirkninger.

Stigmatiserende, nedsettende, krenkende, sjikanerende eller truende ytringer som rammer individets eller en gruppes verdighet, anseelse og status i samfunnet ved hjelp av språklige og visuelle virkemidler som fremmer negative følelser, holdninger og oppfatninger basert på kjennetegn – som for eksempel [hudfarge], etnisitet, religion, kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, alder, politisk syn og sosial status.

Definisjonen er hentet fra Likestillings- og diskrimineringsombudets [Hatefulle ytringer i offentlig debatt på nett](#) og er også brukt i Kommunal- og distriktsdepartementets (KDD) [veileder om forebygging og håndtering av hatefulle ytringer, hets og trusler mot politikere og kandidater](#).

Vi har valgt å legge til «*hudfarge*» i oppramsingen av eksempler, et begrep som også er brukt i straffeloven §185. [Hatefulle ytringer](#). Dette for å tydeliggjøre at hatefulle ytringer også omfatter rasistiske ytringer.

I vår tolkning inngår ytringer som rammer *kunstnere som profesjonsgruppe*.

I den offentlige debatten og i litteraturen brukes ofte flere lignende begreper om hverandre slik som for eksempel hat, hets, sjikane og trakassering. I [ordbøkene](#) forstås [hets](#) som «ondsinn og usaklig agitasjon rettet mot noen». Hets har sin opprinnelse i tysk som betyr «jage, forfølge» og er beslektet med [hate](#) og hatkampanje ([snl.no](#)). [Sjikane](#) forstås som «vanærende krenkelse, smålig, personlig forfølgelse», mens [trakassering](#) betyr «smålig forfølgelse, stadig sjikane».

Trusler

Trusler forstås som verbale angrep, handlinger eller adferd som tar sikte på å skade, skremme, skape ubehag, frykt, engstelse eller usikkerhet ([Arbeidstilsynet](#)).

Juridiske rammer

Prinsippet om ytringsfrihet kommer til uttrykk både i [Grunnloven § 100](#) og den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) [artikkel 10](#).

Ytringsfriheten står sterkt i Norge, og verner om en åpen og fri meningsutveksling i samfunnet ([Grunnloven § 100](#)). Kritiske ytringer om et emne, enten dette er av politisk, kulturell, religiøs eller annen art, ligger i kjernen av ytringsfriheten og har et sterkt vern.

Ytringer som angriper en eller flere personer har ikke det samme vernet.

Nedenfor er noen aktuelle bestemmelser som kan gjøre at ytringer kan vurderes som straffbare.

Strafferettslig vern mot bestemte ytringer ([Straffeloven](#))

[§185. Hatefulle ytringer](#)

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a. hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,*
- b. religion eller livssyn,*
- c. seksuelle orientering,*
- d. kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller*
- e. nedsatte funksjonsevne.*

[§263. Trusler](#)

Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

[§264. Grove trusler](#)

Grove trusler straffes med fengsel inntil 3 år. Ved avgjørelsen av om trusselen er grov skal det særlig legges vekt på om den er rettet mot en forsvarsløs person, om den er fremsatt uprovosert eller av flere i fellesskap og om den er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne.

[§183. Oppfordring til en straffbar handling](#)

Den som offentlig oppfordrer noen til å iverksette en straffbar handling, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

[§ 266. Hensynsløs atferd](#)

Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd forfølger en person eller på annen måte krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

[§ 267. Krenkelse av privatlivets fred](#)

Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som bare har deltatt ved teknisk bistand eller distribusjon av et blad eller tidsskrift produsert i riket. Tilsvarende gjelder for kringkastingssendinger.

Straff etter første ledd kan bortfalle dersom meddelelsen var fremkalt av den fornærmede selv ved utilbørlig atferd, eller meddelelsen er blitt gjengjeldt ved en krenkelse av privatlivets fred eller en kroppskrenkelse.

Eksterne instanser som kan kontaktes

Politiet

[Hatyringer og trusler: Politiets råd](#)

[Tips politiet](#)

[Anmeld et forhold](#)

[Støttesenter for kriminalitetsutsatte](#)

[Politiets nettpatrulje](#)

[Likestillings- og diskrimineringsombudet](#)

[Hatprat på LDO](#)

[Diskrimineringsnemnda](#)

[OMOD - Organisasjon mot offentlig diskriminering](#)

[Balanssekunsts rådgivningstelefon](#)

[Pressens Faglige Utvalg \(PFU\)](#)

[Mental helse](#)

Virksomhetsvise retningslinjer/beredskapsplaner mm.

[Unge Viken Teatres beredskapsplan mot hets og trakassering i det offentlige ordskiftet](#)

Rapporter

[KDDs veileder om forebygging og håndtering av hatefulle ytringer, hets og trusler mot politikere og kandidater](#)

[KS - hets og trusler mot demokratiet](#)

[Trakassering, trusler og vold mot journalister og redaktører](#)

[Kunstnere vurderer ytringsfrihet anno 2020](#)

[Hat och hot mot svensk scenkonst](#)

[Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer](#)